

Silvana Vranić (Rijeka)

Sanja Vulić (Zagreb)

GROBNIČKI GOVORI U SVJETLU NOVIJIH ISTRAŽIVANJA

UDK: 811.163.42'344 (497.5 Grobnik)

Rukopis primljen za tisak 19.09.2008.

Pregledni članak

Survey paper

Recenzenti: Josip Lisac, Robert Hajszan

U radu se opisuju najnovija istraživanja grobničkih govora na fonološkoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini u knjizi *Grobnički govor XX. st. (gramatika i rječnik)* Ive Lukežić i Sanje Zubčić u odnosu na dosadašnja istraživanja toga govora. Također se opisuju temeljne značajke aneksnoga rječnika grobničkoga govora u kontekstu dosadašnje hrvatske dijalekatne leksikografije općenito, s osobitim obzirom na čakavsku leksikografiju, posebice na rječnike čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta. Pozornost je posvećena i leksičkim obilježjima grobničkoga govora jer je grobnički rječnik dragocjena riznica hrvatskoga leksika.

Ključne riječi: čakavsko narječje, ikavsko-ekavski dijalekt, grobnički govor, fonologija, morfologija, sintaksa, leksikografija, leksikologija

Istraživanja grobničkoga govora na fonološkoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini

Grobnički su govori od najranijih istraživanja, onih vrlo sažetih Aleksandra Belića iz 1911., preko prvih sustavnijih Pavla Ivića i Ilse Lehiste iz 1963., a objavljenih 1973., sve do najnovijega djela njima posvećena, knjige *Grobnički govor XX. st. (gramatika i rječnik)* Ive Lukežić i Sanje Zubčić, objavljene 2007. u izdanju Katedre Čakavskoga sabora Grobnišćine, plijenili zanimanje dijalektologa u prvom redu arhaičnošću naglasnoga i morfološkoga sustava. Premda su dugo, pa tako i na posljednjoj shematskoj karti čakavskoga narječja, objavljenoj u knjizi *Jezik srpskohrvatski / hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski* Dalibora

Brozovića iz 1988., označivani kao govori čakavskoga ekavskoga dijalekta, podrobnim je opisom fonološkoga i morfološkoga sustava tih govora u magistarskoj radnji Ive Lukežić, obranjenoj 1982. g., potvrđena njihova pripadnost ikavsko-ekavskomu čakavskomu dijalektu i njegovu rubnomu poddijalektu. Sva su kasnija istraživanja grobničkih govora usmjeravana na ostale jezične razine, pa su danas ti govori zasigurno jedni od najcjelovitije obrađenih čakavskih govora.

Knjiga *Grobnički govor XX. st. (gramatika i rječnik)* sadrži dva dijela koja čine kompaktnu cjelinu, tj. opis grobničkoga govora na gotovo svim jezičnim razinama. Gramatički se dio sastoji od tri studije dviju autorica: Ive Lukežić i Sanje Zubčić; prve, utemeljiteljice dijalektoloških istraživanja pri Odsjeku za filologiju Pedagoškoga fakulteta u Rijeci (današnjemu Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta) i jedne od utemeljiteljica Poslijediplomskoga studija lingvistike s osobitim obzirom na dijalektologiju hrvatskoga jezika na istom fakultetu, i druge, jedne od postdiplomantica prve generacije toga studija, danas već afirmirane znanstvenice, koja je ponajviše usmjerena na dijakronijsko i sinkronijsko istraživanje akcentuacije sjeverozapadnočakavskih govora.

Obje su znanstvenice svoje bavljenje dijalektologijom započele upravo istraživanjima nekih od razina grobničkoga govora i magistrirale na analizi podataka o tom mjesnom govoru, koje su prikupile vlastitim terenskim istraživanjima.

Iva Lukežić svoju je, u ovom tekstu spomenutu, magistarsku radnju priredila 1988. za objavu u *Grobničkom zborniku*, a u recentnim se radovima usmjerila na teorijske i metodološke postavke za izradu rječnika grobničkoga govora (u *Grobničkom zborniku* 1994. i 1998.), analizirala jezik grobničkih knjiga iz 16., 17. i 18. st. (u *Grobničkom zborniku* 1996. i u *Drugom Hercigonjinu zborniku* 2005.) i u suradnji sa Sanjom Zubčić proučavala promjene u grobničkom leksiku (u *Zborniku Riječki filološki dani* 6, 2006.).

Sanja Zubčić svoj je, do ove knjige najveći, prilog istraživanju grobničkih govora dala u magistarskoj radnji *Akcentatski tipovi u grobničkoj skupini govora* (2001.), a uz leksik, posebice frazeologiju (u *Grobničkom zborniku* 1996., u *Zborniku Riječki filološki dani* 6, 2006.), bavila se i sintaksom grobničkoga govora (u *Zborniku u čast Ivi Lukežić, U službi jezika*, 2007.).¹

Stoga se u studijama o gramatici grobničkih govora u knjizi *Grobnički govor XX. st. (gramatika i rječnik)* prije *Rječnika* mogu naći i ranije objavljeni podatci, ali sada nadopunjeni novim, predočeni i klasificirani metodologijom koju su u međuvremenu autorice spoznale i evaluirale i kojom su unaprijedile dosadašnja načela u kroatističkoj dijalektologiji.

Prva rasprava *Jezični sustav grobničkoga govora u XX. stoljeću* Ive Lukežić donosi precizno pojašnjenje govornoga područja koje je zahvaćeno terminom *grobnički govor*² (govor stanovnika "naselja na području smještenom u sjevernom riječkom zaleđu duž toka Rječine od izvora do njezina ušća, te na Grobničkome polju i na njegovim obodima", 2007: 7). U diobi toga područja autorica polazi od tradicionalne podjele zaselaka po plovanijama (jelenjskoj, grobničkoj i cerničkoj), a smještaj je glavnih spomenutih naselja i okružja predočen na priloženom zemljovidu.

¹ Metodologiju su za proučavanje sintaktičke razine grobničkoga govora izložile Diana Stolac i Sanja Holjevac (2003: 137-149).

² Stoga će se i u ovom tekstu nadalje rabiti termin grobnički govor, a ne govori.

I u ovoj se raspravi grobnički govor određuje kao sjevernočakavska skupina govora središnjega poddijalekta ikavsko-ekavskoga dijalekta čakavskoga narječja (2007: 9). U raspravi *Grobnička čakavština (fonološki i morfološki sustav)* iz 1988. ista je autorica utvrdila čakavske značajke vrhunske razlikovnosti u grobničkom govoru, poput zamjenice *ča*, primjera čakavskih punih nepreventivnih vokalizacija, dvojaka refleksa protojezičnoga prednjega nazala, ikavsko-ekavskoga refleksa *jata*; detaljno prikazala samoglasnički, naglasni sustav i suglasnički sustav, kao i značajke alteritetnoga tipa. Prikaz je fonoloških razlikovnosti grobničkoga govora u odnosu na dosadašnja istraživanja, uz preciznije klasifikacije, primjerice refleksa *jata* s primjerima razvrstanim u više manjih pravila i niz kategorija, posebice gramatičkih morfema, proširen brojnim jezičnim crtama koje u recentnoj dijalektološkoj literaturi, posebice o sjevernočakavskim idiomima, objedinjuju i arealne razlikovnosti što ih je kao klasifikacijski kriterij inaugurirala sama autorica (primjerice sjevernočakavski model gubljenja sonanta /v/ u skupini, sjevernočakavsko ujednačavanje protojezičnih prijedloga *vy*, *izb*, *sb*).

U odnosu na prikazani morfološki sustav u raspravi o grobničkom govoru iz 1988., autorica je u knjizi *Grobnički govor XX. st. (gramatika i rječnik)* uključila način sintetiziranja sustava sklonjivih riječi koji je primijenila u svojim recentnim raspravama o morfologiji čakavskoga sustava (zamjenica, infinitivne i prezentske osnove itd.)³. Pritom uvodno izlaže gramatičke brojeve, rodove, padeže, lica itd. sažimljući građu ne samo prema metodologiji znanstvenoga stila već primjenjujući i nastavna načela. Imenice tako klasificira prema kriteriju nastavka u genitivu jednine na tri vrste imeničke sklonidbe: s nastavkom *-a* (im. m. i s. r.), s nastavkom *-e* (im. gram. ž. r., im. koje imenuju osobe prirodnoga m. r., zbirne im. s oblikom jd.), s nastavkom *-i* (im. gram. ž. r.). U zamjenica razlikuje lične zamjenice za 1. i 2. glag. l. jd. i mn., povratnu zamjenicu, upitnu i odnosnu zamjenicu *ča* i njezinom osnovom tvorene neodređene zamjenice. Izdvaja pridjevske zamjenice, pridjeve (neodređena i određena lika) i redne brojeve, naglašavajući osnovnu razliku između prve i druge paradigme: u prvoj su "paradigmi dugi samo oni nastavci kojima je duljina kategorijalna općejezično, a u 2. paradigmi ni jedan nastavak nije kratak: prvi (ili jedini) samoglasnik u nastavku uvijek je dug: ako je pod naglaskom, na njemu je dugi silazni naglasak, a ako je nenaglašen, na njemu je duljina." Poseban je dio morfologije pridjeva posvećen komparaciji: živ i produktivan je nastavak *-uj-*, neproduktivan *-j-*, dok neki pridjevi tvore komparativ od supletivnih osnova. Sprezidba se prezenta grobničkih glagola može klasificirati u četiri sprezične vrste (4. čine atematski glagoli), a imperativa u dvije. Među ostalim prostim oblicima autorica opisuje glagolski pridjev trpni koji glagolima pripada samo tvorбом, dok je morfološki priključen pridjevima. Razlika je između nekih glagolskih pridjeva trpnih infinitivnim osnovama kojih se dodaje tvorbeni element *-t-* i infinitiva istoga glagola ušćuvana naglasnim sredstvima. Glagolska imenica morfološki pripada imenicama pa se ne opisuje zasebno među glagolima. Glagolski pridjev radni jednostavan je oblik kojim se tvori pet složenih glagolskih oblika i posebno je, nizom primjera, predstavljen u ovoj raspravi. Složeni glagolski oblici zastupljeni su tvorбом (perfekt, pluskvamperfekt, futur, futur II, kondicional sadašnji i kondicional prošli).

Sanja Zubčić u prvoj je svojoj studiji detaljno analizirala naglasni sustav grobničkoga govora, posebice pozornost posvetivši naglasnim tipovima. Uz već spomenute činjenice u

³ Usp. u raspravama I. Lukežić (1999., 2000., 2001.).

dijelu rasprave Ive Lukežić o naglasnom sustavu, izdvaja sustavno duljenje u slogu pred sonantom i prijelaz zavintutoga naglasaka u dugi silazni na kraju riječi, ali ne i unutar naglasne cjeline, te alternacije mjesta naglasaka u zavisnosti od emocionalne obojenosti diskursa (2007: 65).

Budući da se naglasnim tipom prikazuje naglasna slika paradigme, u prikazu su grobničkih naglasnih tipova uzete u obzir promjenjive vrste riječi. Autorica je, polazeći od naglasne tipologije u radovima suvremenih slavista (Stanga, Stankiewicz, Houtzagersa, Kalsbeek, Langstona), primijenila termine *osnova* (značenjski bliže pojmu korijena) i *nastavak*, a uz mjesto naglasaka i vrstu da bi klasifikacija bila potpuna.

Naglasni tipovi imenica i u magistarskoj su radnji Sanje Zubčić metodološki dobro obrazloženi, a u ovoj su raspravi klasificirani s pozicije autoričinih konačnijih zaključaka o naglasnim tipovima u sjeverozapadnim čakavskim govorima (2006). Ključnom se za klasifikaciju na podtipove imenica uz mjesto i vrstu naglasaka u grobničkom govoru potvrdila distribucija nenaglašenih duljina, pa ih autorica dijeli u četiri obrasca: *a*, što ga čine imenice *a*-vrste m. i s. r.;⁴ *b*, što ga čine imenice s. r. *a*-vrste, ali su bez množine i imaju dugi vokal nastavka u svim oblicima paradigme;⁵ i obrazac *c* s imenicama *e*-vrste ž. r.⁶ Sve su imenice podijeljene u tri osnovna naglasna tipa: *a* tip sa stalnim mjestom naglasaka na osnovi (tvore ga dva podtipa: s istim naglaskom u svim oblicima na vokalu osnove i s različitim naglascima na vokalu osnove, koji su rezultat različitosti slogovnih granica i njihove strukture unutar paradigmi, a oba se podtipa dalje klasificiraju s obzirom na distribuciju nenaglašenih duljina), *b* tip sa stalnim mjestom naglasaka na nastavku (čine ga imenice koje su u praslavenskom jeziku imale naglasak na nastavku, a u grobničkom je govoru staro mjesto naglasaka izmijenjeno samo oblicima u kojima je s naknadno reducirana dočetnoga poluglasa silina pomaknuta regresivno na vokal osnove; daljnju klasifikaciju uvjetuje distribucija nenaglašenih duljina), *c* tip s alternirajućim mjestom naglasaka na osnovi i na nastavku (s tri različita naglasna tipa ovisna o imenskom rodu, uvjetovana različitim alternacijama, a daljnju podjelu određuje prisustvo/odsustvo nenaglašenih duljina). Iz klasifikacije je izuzet G mn. imenica s nultim morfemom zbog obvezatnosti naglasaka na vokalu osnove: posljednji je vokal osnove uvijek dug, a kada je naglašen, ima dugi silazni akcent.

U naglasne tipove pridjeva (koji se, kao i u mnogim čakavskim govorima, često zamjenjuju sintagmom *od + imenica u G*) ulaze i riječi koje su morfološki brojevi (neki glavni i svi redni), glagolski pridjevi radni i trpni, osobne zamjenice za 3. l. jd. i mn., dio upitnih i odnosnih, sve posvojne i pokazne zamjenice, uključujući i pokazne zamjeničke pridjeve i neodređene zamjenice te glavni broj *četiri* i brojni pridjevi *četvori* i *petor*. Razlika je između zamjenica i pridjeva u zastupljenosti "nenaglašenih duljina na nastavcima u genitivu, lokativu i instrumentalu množine obrasca neodređenoga lika pridjeva" (2007: 91), a kada je naglasak na nastavku, razlike nema. Poput većine čakavskih govora, i grobnički govor, razvidno je već iz studije Ive Lukežić, gubi zasebnost neodređenoga lika. Tipologija pridjeva koju nudi Sanja Zubčić prati tipologiju imenica, i jednako tako, pri utvrđivanju podtipova, polazi od vrste naglasaka. Podjela se u ovom radu razlikuje od klasifikacije naglasnih tipova prikazanih u magistarskoj radnji premda su i u njoj utvrđena tri tipa i više

⁴ Potonje su u prvotnoj klasifikaciji predstavljale zaseban *d* obrazac.

⁵ U autoričinoj su magistarskoj radnji obrazac *b* činile imenice *e*-vrste ž. r.

⁶ U radnji su ga činile imenice *i*-vrste ž. r.

podtipova, zasebno pridjeva i zasebno dijela zamjenica (dio osobnih i povratna zamjenica), ovisno o vrsti naglasaka i zastupljenosti nenaglašenih duljina (tako, primjerice drugi tip čine pridjevi s različitim naglascima na osnovi iste riječi). Tablično prikazani morfemi pokazuju da određeni pridjevi imaju isti naglasak na osnovi i obvezatnu zanaslasnu duljinu na jedinom ili prvom vokalu nastavka (2007: 93). Naglasnomu tipu *a* pripadaju pridjevi koji u svim oblicima određenoga i neodređenoga lika imaju naglasak na jednom od vokala osnove, a dijeli se u dva podtipa: onaj s istim naglaskom na osnovi u paradigmatima obaju likova pridjeva (s podtipovima ovisno o ostvaraju nenaglašenih duljina), drugi s primarno kratkim silaznim naglaskom na osnovi u paradigmatima neodređenoga lika i s dugim silaznim na osnovi određenoga lika pridjeva (s podtipovima ovisno o ostvaraju nenaglašenih duljina). Naglasni tip *b* čine pridjevi koji su u svim oblicima obaju likova imali naglasak na nastavku. Pomak siline na vokal nastavka uvjetovan je redukcijom naglašenoga poluglasa, a regresivan je pomak siline na osnovu i metatonija očekivanoga kratkoga naglasaka u određenoga lika (s iznimkom dvaju pridjeva u statusu poimeničenih pridjeva u kojih je silina na nastavku i s podtipovima ovisno o ostvaraju prednaglasne duljine, 2007: 102). Naglasni tip *c* čine neodređeni pridjevi koji u N jd. m. i s. r. imaju naglasak na osnovi, a u N jd. ž. r. naglasak na nastavku, dok je u ostalim oblicima jednine svih triju rodova (osim onih jednakih N) naglasak na jedinom ili posljednjem vokalu nastavka. U množinskim su oblicima s različitim mjestom naglasaka. Podtipovi se utvrđuju u zavisnosti od mogućnosti realizacije nenaglašenih duljina. Komparativi imaju stalno mjesto naglasaka na osnovi i neovisni su o pripadnosti pozitivna naglasnomu tipu.

Glagolski se naglasni tipovi utvrđuju prema mjestu naglasaka u oblicima infinitiva, prezenta i imperativa: tip *a* s naglaskom je na istom vokalu osnove u infinitivu, prezentu i imperativu; tip *b* s naglaskom je na nastavku u infinitivu i imperativu i s naglaskom na osnovi u prezentu⁷ i tip *c* s naglaskom je na nastavku u infinitivu, prezentu i imperativu⁸ te s podtipovima ovisno o pojavnosti nenaglašenih duljina.

U drugoj raspravi Sanja Zubčić, kao i u spomenutom članku objavljenom u zborniku *U službi jezika*, prikazuje sintaktičke funkcije u grobničkom govoru: predikat, subjekt, objekt, priložnu oznaku, atribut i apoziciju.

Brojnim oprijemjenjima autorica potvrđuje funkciju glagolskoga i imenskoga predikata te predikatnoga proširka, imenskoga i glagolskoga. U službi subjekta u rečenici imenske su riječi u nominativu. Autorica obrazlaže sročnost po rodu (upozorava “da u grobničkom govoru sročnost uređuje izvanjezična kategorija spola, a ne gramatička kategorija roda” na primjerima imenica tipa *barba* ili augmentativa, 2007: 124) i sročnost u broju (primjerice atributu u mn. s. r. mjesto otvaraju “imenice u kojih se ne podudara gramatička kategorija broja s izvanjezičnom brojnošću onoga što imenica izražava”, 2007: 124). U grobničkom govoru potvrđeni su bliži objekt i dalji objekt te različite vrste priložnih oznaka (frekventnije su oznake mjesta, vremena i načina, dijelom i društva i sredstva), sročni i nesročni atribut (naglašena je tendencija uporabe modela *imenica+od+imenica u G*), apozicija (rijetka i u funkciji određivanja zanimanja i rodbinskih odnosa ili uz imena mjeseci) potpune kongruencije s imenicom na koju se odnosi i djelomičnom kongruencijom.

⁷ U magistarskoj radnji drugi tip čine glagoli s različitim naglascima na osnovi iste riječi.

⁸ U magistarskoj radnji određen je kao tip glagola s istim naglaskom koji alternira na osnovi i na nastavku iste riječi.

Iva Lukežić svojim je istraživanjima grobničkoga govora upotpunila fonološki i morfološki opis grobničkoga govora i ponudila vrstan obrazac za budući opis nekoga drugoga čakavskoga idioma. Sanja Zubčić dala je vrijedan doprinos kroatističkoj dijalektologiji, ne samo prikupljenim podatcima već i primijenjenom metodologijom, kao i prilog sintezi naglasnih tipova ikavsko-ekavskoga dijalekta, ali i čakavskoga narječja u cjelini. Također je dala izniman prinos proučavanju sintakse čakavskoga narječja, posebice stoga što se recentniji dijalektološki kroatistički radovi bave analizom sintakse oblika i vrste riječi te redom riječi, dok je gramatičko ustrojstvo rečenice zanemarivano.

Temeljne značajke Rječnika grobničkoga govora XX. stoljeća u okviru hrvatske dijalekatne leksikografije

Suvremena čakavska dijalekatna leksikografija, pod kojom podrazumijevamo leksikografsku obradbu izvornih čakavskih govora, počinje se razvijati od g. 1880. Te je, naime, godine Pero Grgurić-Kasandrić, u dubrovačkom časopisu *Slovinac*, objavio abecedni popis riječi naslovljen "Riječi sakupljene na hvarskom otoku". U istom tom časopisu i iste godine Silvije Gastrapelli počinje objavljivati kraći serijal pod naslovom "Nekoliko riječi u čakavštini". Gastrapellijeva se leksička građa uglavnom temelji na dijalektološkom materijalu iz Blata na Korčuli, a zatim na primjerima iz hvarskih i bračkih govora. Taj svoj rad Gastrapelli objavljuje u nastavcima u razdoblju od g. 1880. do 1882. Budući da i Kasandrićev i Gastrapellijev rad sadrže popise dijalekatnih riječi sa značenjskim ekvivalentima na standardnom jeziku, tu dvojicu autora uvjetno možemo smatrati začetnicima čakavske dijalekatne leksikografije. Uvjetno, jer Gastrapelli zapravo donosi tri malena okomita azbučna popisa riječi sa značenjima u trima različitim brojevima časopisa *Slovinac*, a riječi se svaki put iznova nižu od slova *a* pa nadalje. U jednom se broju nalaze čak dva takva potpuno odvojena popisa. Od te 1880. pa do danas, tiskano je stotinjak rječnika izvornih čakavskih govora, različita opsega i kakvoće leksikografske obradbe, bilo da je riječ o samostalnim rječnicima ili pak o aneksnim rječnicima uz dijalektološke rasprave.

Podjela dijalekatnih rječnika na samostalna djela i aneksne rječnike na prvi se pogled čini jednostavnom. Naime, samo se po sebi razumije da nije teško zaključiti je li neki rječnik samostalna knjiga ili je postoniran nekoj ozbiljnoj dijalektološkoj raspravi. Aneksni su dijalekatni rječnici u pravilu manji opsegom, s izborom leksikografske građe ilustrativnoga i diferencijalnoga karaktera, tj. leksikografski članci u rječniku ilustriraju jezični sustav idioma na koji se odnose, a pritom je izbor leksičke građe, koja se bira za natuknice, razlikovan u odnosu na standardni jezik. "Rječnik grobničkoga govora XX. stoljeća" Ive Lukežić i Sanje Zubčić ne uklapa se u tu shemu. Budući da samomu rječniku, u knjizi u kojoj je objavljen, prethodi ozbiljna dijalektološka rasprava o grobničkom idiomu, to u formalnom smislu jest aneksni rječnik, ali po svim ostalim obilježjima taj rječnik ne pripada aneksnoj leksikografiji. Kao prvo, aneksna leksikografija podrazumijeva opsegom male rječnike, obično od nekoliko stotina natuknica, ili nešto više, a "Rječnik grobničkoga govora XX. stoljeća" ukupno sadrži više od 13 tisuća natuknica, pa je to među rječnicima izvornih čakavskih govora nedvojbeno jedan od opsežnijih rječnika⁹. Usto, dio knjige koji sadržava

⁹ U svom Odslovu razmatranoj knjizi Iva Lukežić ističe da je već 1997. u kompjutor opisano oko 7000 riječi koje je sakupljala, zapisivala i obrađivala od 70-ih godina prošloga stoljeća pa nadalje (str. 762.).

rječnik počinje tekstem naslovljenim “Načela izrade rječnika” (str. 139.-145.) u kojem je vrlo iscrpno opisan i objašnjen princip uvrštavanja leksičke građe u natuknice, kao i leksikografska obradba te građe. Same autorice svoj rječnik predstavljaju kao *potpuni*, jer su težile u nj uvrstiti što veći broj grobničkih riječi, i *reprezentativni* jer su nastojale obuhvatiti leksički fond svih naraštaja i svih društvenih staleža.

Značaj svakoga novoga rječnika izvornih čakavskih govora najbolje se spoznaje u kontekstu čakavske dijalekatne leksikografije u cjelini. Prije svega valja podsjetiti da je grobnički govor idiom čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta, a taj je čakavski dijalekt u prošlosti bio teritorijalno najrasprostranjeniji i govornicima najbrojniji. Unatoč svim katastrofalnim demografskim potresima i prostornim gubitcima koji su uslijedili nakon Krbavske bitke pa nadalje, u okviru čakavštine to je i danas najrasprostranjeniji dijalekt.

Među do sada objavljenim rječnicima izvornih čakavskih govora u okviru čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta prije svega valja spomenuti aneksnu rječnik jezikoslovca Josipa Hamma koji je tiskan kao dio dijalektološke rasprave “Govor otoka Suska”. Ta je rasprava, zajedno s rječnikom, tiskana 1956. Budući da je to najznačajniji rječnik jednoga hrvatskoga organskoga idioma koji je do tada objavljen, možemo reći da pojava toga rječnika označuje početak ozbiljne hrvatske dijalekatne leksikografije u cjelini, neovisno o narječnim i dijalekatnim podjelama. Nakon pojave susačkoga rječnika postalo je jasno da je natuknice u rječnicima izvornih govora potrebno puno preciznije leksikografski obrađivati, što podrazumijeva navođenje izgovornih i gramatičkih odrednica, precizan semantički opis i oprimjerenje govorne uporabe.

Do pojave sljedećega rječnika koji zadovoljava spomenute kriterije, a pripada čakavskomu ikavsko-ekavskomu dijalektu, prošlo je više od 20 godina. Te je godine gradišćanska Hrvatica Helene (Jelka) Koschat objavila svoj aneksnu rječnik čakavskoga ikavsko-ekavskoga govora sela Pajngrt u Gradišću u Austriji. Taj je rječnik tiskan 1978. uz opsežnu studiju *Die čakavische Mundart von Baumgarten¹⁰ im Burgenland*. Navedeni nam primjeri pokazuju da su kvalitetni, profesionalno izrađeni dijalekatni rječnici vrlo često aneksnu, obično razmjerno manjega opsega, barem u odnosu na Rječnik grobničkoga govora. Ta činjenica ne začuđuje jer se za pisanje dijalekatnih rasprava koje prethode dijalekatnim rječnicima najčešće odlučuju jezikoslovci, dok se za pisanje rječnika kao samostalnih djela vrlo često odlučuju izvorni govornici vrlo skromnoga jezikoslovnoga znanja.

Početak novoga tisućljeća intenzivira se tiskanje dijalekatnih rječnika općenito, pa se među inim tiska i nekoliko kvalitetnih rječnika čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta. U tom je smislu najplodnija 2002. kada kao najkvalitetnije možemo izdvojiti knjige *Čakavski govor grada Paga s rječnikom* Nikole Kustića, *Senjski rječnik* Milana Mogaša i *Rječnik rivanjskoga govora* Ladislava Radulića. Godina pak 2004. nedvojbeno će postati zapamćena po vrijednom *Ričniku gacke čakavščine* Milana Kranjčevića. Navedeni rječnici ispunjavaju sve bitne standarde dijalekatne leksikografije, tj. u glavi leksikografskoga članka, osim polazne riječi, sadrže sve potrebne gramatičke odrednice i oblike, s obvezno naznačenim naglaskom, dok je u tijelu rječničkoga članka zabilježeno ne samo značenje natuknice nego i jedan ili više govornih primjera s označenim naglascima. Uglavnom je po tim kriterijima

¹⁰ Baumgarten je njemačka inačica ojkonima Pajngrt.

izrađen i *Rječnik omišaljškoga govora* (2006.), a djelomice i *Rječnik čakavskog govora Novog Vinodolskog* (2003.) te *Rječnik govora otoka Iža* (2005.). Nizu najuspješnijih nedvojbeno se pridružuje "Rječnik grobničkoga govora XX. stoljeća" u knjizi *Grobnički govor XX. stoljeća*.

Općenito se može zaključiti da je kvantitet tiskanih rječnika svih hrvatskih dijalekata, pa tako i čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta, vrlo često (ali nipošto uvijek) u raskoraku s njihovom kvalitetom. Nije potrebna osobita pronicljivost da se dođe do zaključka kako je upravo opća kompjutorizacija znatno pojednostavnila i ubrzala donedavno vrlo mukotrpan proces izradbe rječnika i u fazi njihova nastanka i u fazi tiskanja. Razvoj elektronike istodobno je pridonio lakšoj dostupnosti stručnoj literaturi, pa time i drugim srodnim rječnicima. Tomu još valja pridodati općeprisutnu svijest da živimo u vrijeme postupnoga iščeznuća brojnih autentičnih mjesnih govora, što je uvjetovano migracijama, silinom utjecaja televizije, školovanja, doseljenika i različitih drugih kontakata. Svi ti sociolingvistički faktori utječu na autore rječnika koji su najčešće izvorni govornici mjesnih govora koje leksikografski obrađuju, premda su pritom, kako je već spomenuto, rijetki među njima jezikoslovno obrazovani. Laka dostupnost drugih rječnika nije uvijek prednost jer usporedba leksikografske građe u postojećim rječnicima na žalost navodi na sumnju da se određeni broj autora pretjerano oslanjao na već postojeće rječnike, osobito s teritorijalno i dijalekatno bliskih područja. To ujedno objašnjava i zašto su natuknice razmjerno često korektno obrađene, barem sa stajališta metodologije leksikografske obradbe, ali je pritom točnost samih dijalektoloških podataka u pojedinim rječnicima nažalost dvojbeno, osobito glede naglaska, a ponekad i glede samoga rječničkoga fonda.

Kada se "Rječnik grobničkoga govora XX. stoljeća" razmotri u tom kontekstu postaje još dragocjeniji. Dobri poznavatelji jezikoslovlja i dijalektologije, kao što su Iva Lukežić i Sanja Zubčić, ne odlučuju se lako na pisanje dijalekatnih rječnika jer znaju da je izradba zaista kvalitetnoga rječnika vrlo ozbiljan, dugotrajan i zahtjevan posao. Zato nije začudno što je od vremena kada je Iva Lukežić počela izrađivati svoj rječnik pa do njegova tiskanja prošlo gotovo četvrt stoljeća. Kasnije joj se pridružila Sanja Zubčić koja je svoja dijalektološka znanja stjecala upravo u plodnoj riječkoj dijalektološkoj školi Ive Lukežić. U njihovu je primjeru elektronički razvoj samo pospješio finalizaciju ozbiljnoga znanstvenoga djela.

***Rječnik grobničkoga govora XX. stoljeća* kao dragocjena riznica hrvatskoga leksika**

"Rječnik grobničkoga govora XX. stoljeća" nipošto nije samo važan po kvalitetnoj leksikografskoj obradbi natuknica nego i kao dragocjena riznica grobničkoga čakavskoga, hrvatskoga leksika. Kada je riječ o leksičkoj građi uvrštenoj u dijalekatni rječnik, obično se najveća pozornost posvećuje različitim posuđenicama iz tuđih jezika, a često se upravo na njima gradi i postavka o leksičkim posebnostima određenoga idioma. Takvih posuđenica, naravno, ima velik broj i u opsežnom grobničkom rječniku, no upravo nam ovako temeljito izrađeni rječnici pružaju uvid i u najstariji leksički sloj, onaj hrvatski leksički sloj koji tijekom stoljeća nije zamijenjen tuđim riječima, a koji je imanentan brojnim idiomima svih

triju hrvatskih narječja. Tako npr. stari hrvatski pridjev *cen* (komp. *ceniji*) u grobničkom govoru¹¹ nije potisnut od balkanskoga grecizma *jeftin* (komp. *jeftiniji*). Isto se tako pridjev *drag* bilježi u svom starom značenju 'skup, koji puno košta', pa u Rječniku susrećemo rečenični primjer: *stomanja je draga, ali j bolja od onih cenih* (str. 233.), tj. 'košulja je skupa, ali je bolja od onih jeftinih'. Prilog (adverbizirani pridjev) *drago* u značenju 'skupo' susrećemo npr. u renesansi, u komediji *Skup Marina Držića*, a pridjev *cijen*, komp. *cjeniji* još uvijek nije iščeznuo iz dubrovačkoga govora. Oba su pridjeva u aktivnoj uporabi u gradišćansko-hrvatskim idiomima. Pridjev *nenavidan* u hrvatskom je jeziku stoljećima bio uobičajen, a tijekom 20. stoljeća iz standardnoga ga je jezika potisnula inačica *zavidan*. U grobničkom se govoru danas usporedno rabe inačice *nenavidan* i od njega izvedena imenica *nenavist*, te pridjev *zavidan*. Izvedenicu *nenavidnost* u značenju 'zavist' susrećemo npr. od Držićeve *Tirene* sve do kratke proze *Nagrađena virnost* bunjevačko-hrvatskoga pisca iz Bačke Ivana Petreša u prvim desetljećima 20. stoljeća, a inačicu *nenavist*, sukladnu grobničkomu idiomu, u drami *Svadbeni let* Milana Begovića. Begović je rabio i pridjev *nenavidan*, npr. u dramskim prijevodima *Götz von Berlichingen* i *Kuća kraj mora*. Taj pridjev npr. susrećemo i u kasnobaroknoga hrvatskoga pjesnika iz prve polovice 18. stoljeća Vice Petrovića, rodom s otoka Lopuda kraj Dubrovnika, u njegovu hrvatskom spjevu *San ljuveni*, a također i u narodnim prozama bunjevačkih Hrvata koje je prikupio etnograf Balint Vujkov.

Premda su u današnjem hrvatskom standardnom jeziku prihvatljive i stara hrvatska imenica *postelja* i naknadno usvojeni balkanski turcizam grčkoga podrijetla *krevet*, potonja se posuđenica znatno češće rabi. Grobničkomu je pak idiomu svojstvena realizacija *postej* (gen. *posteje*) kao imenica ženskoga roda *e*-sklonidbenoga tipa. Istoga je roda i istoga sklonidbenoga tipa inačica *postelj* u čakavskom govoru Ošarija (također s brzim naglaskom na prvom slogu). Imenica *pod* u grobničkom se govoru ponajprije rabi u svojim starijim značenjima 'potkrovlje, odnosno tavan' i 'kat'. U brojnim se gradišćansko-hrvatskim idiomima također još uvijek čuva u značenju 'potkrovlje, tavan', isto tako i u govoru Oštarija (s brzim naglaskom), a u Držićevim djelima uobičajena je u značenju 'kat'. U potonjem se značenju, naravno, čuva i u pojedinim čakavskim govorima u Dalmaciji, npr. u mjestu Ugljanu na otoku Ugljanu (s brzim akcentom na prvom slogu). Ni balkanski turcizam *ular* također nije našao plodno tlo u grobničkom idiomu, nego se u tom značenju rabi hrvatska riječ *oglava*.

U hrvatskom jezikoslovlju 20. stoljeća ustalilo se mišljenje kako je imenica *rubac* kajkavizam (prema kajk. *robec*, *rubec*). Međutim, riječ *rubac* pripada staromu sloju hrvatskoga leksika, što pokazuje i grobnička riječ *rubac* 'pokrivalo za žensku glavu', koja se u tom govoru rabi zajedno s romanizmom *facol*. Na žalost, u glavnini čakavskih mjesnih govora hrvatski je leksem postupno bio potisnut od romanizma, a u štokavskima ili od romanizama *faculet* i *šudar*, ili od turcizma arapskoga podrijetla *marama*. Naravno, osim grobničkoga ima i drugih čakavskih idioma u kojima je sačuvana hrvatska riječ, pa npr. u *Senjskom rječniku* Milana Mogušića susrećemo natuknicu *rubac* u istom značenju, a također i u svim gradišćansko-hrvatskim idiomima, uključujući i štokavske, a ne samo čakavske.

¹¹ U "Rječniku grobničkoga govora XX. stoljeća" svi su primjeri akcentuirani (natuknice, popratni oblici, rečenični primjeri), a u ovom se radu donose bez naglasaka.

Vrlo je zanimljiv grobnički glagol *čredit se* u značenju 'skupljati se u krdo'. Danas je to tvorbeno nemotivirani glagol, a po svemu sudeći u prošlosti je bio izveden od stare hrvatske riječi *čreda* u značenju 'stado, krdo'. U prvoj polovici 19. st. susrećemo je npr. u djelu *Horvatski Virgiliuš*, prijevodu Vergilijevih *Ekloga* iz pera svećenika Šimuna Palatina. Palatin je bio rodom iz hrvatskoga sela Mienova (koje danas pripada srednjemu Gradišću u Austriji). Taj je riječ i danas uobičajena u gradišćansko-hrvatskim idiomima. Grobnički glagol *popast* u značenju 'zgrabiti' poznaju i drugi čakavci, osobito sjeverozapadni. Rabi se npr. u govoru Vrbnika (s brzim akcentom na drugom slogu), u govoru Oštarija (s brzim akcentom na prvom slogu) u značenju 'uhvatiti, zgrabiti', također u gradišćansko-hrvatskim idiomima.

Osobito je pak zanimljiv grobnički prilog *brže* u značenju 'vjerojatno'. Držić ga više puta rabi u svom *Dundu Maroju*. Bartol Kašić je u svojoj *Institutiones linguae illyricae* zabilježio inačicu *barž* u istom značenju. Istovjetna realizacija danas se rabi u čakavskom govoru Vrboške na otoku Hvaru u značenju 'možda, vjerojatno'. Jezikoslovac Petar Skok navodi potvrdu *brž* u značenju 'možda' iz Della Belina rječnika te iz govora Smokvice na Korčuli (1971: 222). Prilog *jur* u značenju 'već' poznat je i danas u pojedinim čakavskim govorima. Tako ga npr. rabe pojedini izvorni govornici starijega naraštaja u Vrbanju na otoku Hvaru, u ostalih je u pasivnom leksičkom sloju, a mlađima često posve nepoznat. U grobničkom je pak govoru sačuvan u aktivnoj uporabi. Od starine je nazočan ne samo u djelima čakavskih pisaca nego i štokavskih, npr. u *Snu ljuvenom* Vice Petrovića, a u Držićevoj *Tireni* u inačici *jure*.

Navedeni primjeri predstavljaju tek izbor iz staroga hrvatskoga leksičkoga sloja u grobničkom rječniku. Naravno, u rječnik su uvrštene i brojne posuđenice, od kojih je glavnina romanskoga podrijetla. Ovom pak prigodom izdvajamo vrlo stari hungarizam *betežan* u značenju 'bolestan'. Taj je hungarizan, među inim, od starine udomaćen u čakavštini, osobito u ikavsko-ekavskom dijalektu, pa se npr. susreće i u govoru Oštarija. Među najprodornijim turcizmima izdvajamo glagol *divanit* 'razgovarati' i imenicu *divan* 'razgovor'. Ti su se turcizmi uvriježili u velikom broju mjesnih govora čakavskoga ikavsko-ekavskoga dijalekta. Oduprli su im se uglavnom govori u uskom obalnom pojasu i na otocima.

Budući da je nastajao tijekom nekoliko desetljeća, ovaj je rječnik svjedokom postupne promjene rječničkoga fonda grobničkoga govora. Zbog toga, među inim, sadrži i nove primljenice iz hrvatskoga standardnoga jezika, među kojima ima hrvatskih riječi, ali i posuđenica kao što je npr. anglicizam *bojler*.

Valja napomenuti da su morfološke značajke pojedinih grobničkih imenica sukladne čakavskomu ikavsko-ekavskomu dijalektu od starine. Tako je npr. imenica *do* (gen. *dobe*) imenica ženskoga roda *e*-sklonidbenoga tipa, a imenica *stran* (gen. *strani*) imenica ženskoga roda *i*-sklonidbe u značenju 'strana'. Oba su primjera sukladna gradišćansko-hrvatskim idiomima, a isto vrijedi i za imenicu *večer* u muškom rodu (gen. *večera*). Imenica *večer* u muškom se rodu rabi i u dubrovačkom idiomu, od Držićeva vremena i ranije, pa sve do danas. Međutim, u grobničkom se govoru u izrazu *saku večer* 'svaku večer' ta imenica rabi u ženskom rodu, što je vidljivo iz rečeničnoga primjera *saku večer se j molilo "Anjele, čuvaru mili"* (str. 685.).

Zaključne napomene

Knjiga *Grobnički govor XX. st. (gramatika i rječnik)* obogatila je hrvatsku dijalektološku leksikografiju za više od 13000 tisuća natuknica¹², koje su leksikografskim instrumentarijem minuciozno opisane i rečeničnim primjerima potvrđene. Također je obogatila dijalektološka kroatistička istraživanja triju razina hrvatskih organskih idioma: fonološke (i fonetske), morfološke (morfološke) i sintaktičke. Usto je od iznimne važnosti što nam opsežna i korektno gramatički predstavljena građa grobničkoga rječnika ostaje trajnim izvorom za brojna i raznovrsna buduća istraživanja hrvatskoga leksika, pri čem će komparativna leksikologija i leksička semantika igrati važnu ulogu.

LITERATURA I IZVORI

- Belić, Aleksandar 1912: Izveštaj Državnom savetu o dijalektološkim ekskurzijama, *Godišnjak Srpske akademije nauka* 25, za god. 1911., Beograd, 352.-386.
- Bogović, Sanja 1996: *Frazeologija grobničkih govora*, Grobnički zbornik, 4., Rijeka, 341.-362.
- Brozović, Dalibor; Ivić, Pavle 1988: *Jezik srpskohrvatski / hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*, Leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb
- Gastropelli, Silvije 1880: Nekoliko riječi u čakavštini, *Slovinac*, III., Dubrovnik, 86.-89.
- Gastropelli, Silvije 1881: Nekoliko riječi u čakavštini, *Slovinac*, IV., Dubrovnik, 417.-418. i 436.-438.
- Gastropelli, Silvije 1882: Nekoliko riječi u čakavštini, *Slovinac*, V., Dubrovnik, 186.-188.
- Grgurić-Kasandrić, Pero 1880: Riječi sakupljene na hvarskom otoku, *Slovinac*, III., Dubrovnik, 389.-390.
- Hamm, Josip; Hraste, Mate; Guberina, Petar 1956: Govor otoka Suska, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 1, Zagreb, 7.-213.
- Ivić, Pavle; Lehisten, Ilse 1973: Akustički opis akcenatskog sistema jednog čakavskoga govora, *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 3., 159.-170.
- Juretić, Željka 2004: Sociolingvističko istraživanje pasivnoga leksika grobničkoga govora, *Grobnički zbornik*, 6., Rijeka, 191.-218.
- Koschat, Helene 1978: *Die čakavsche Mundart von Baumgarten im Burgenland*, *Schriften der Balkankommission Linguistische Abteilung*, XXIV./2., Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien
- Kustić, Nikola 2002: *Čakavski govor grada Paga s rječnikom*, Društvo Pažana i prijatelja grada Paga u Zagrebu, Zagreb
- Lukežić, Iva 1988: Grobnička čakavština (fonološki i morfološki sustav), *Grobnički zbornik*, 1., Rijeka, 239.-263.

¹² Rukopis je grobničkoga rječnika poslužio i kao izvor podataka za sociolingvističku analizu pasivnoga leksika grobničkoga govora u diplomskoj radnji i kasnije objavljenu članku Željke Juretić (2004.).

- Lukežić, Iva 1994: Teorijske i metodološke postavke za izradbu rječnika grobničkog govora, *Grobnički zbornik*, 3., Rijeka, 64.-70.
- Lukežić, Iva 1996: Hrvatski jezik u grobničkim urbarima iz 1610.-1612. i iz 1726. godine, *Grobnički zbornik*, 4., Rijeka, 319.-330.
- Lukežić, Iva 1998: Izvješće o početku izrade Rječnika grobničkoga govora, *Grobnički zbornik*, 5., Rijeka, 419.-423.
- Lukežić, Iva 1999: Razvoj prezenta i imperativa u čakavskome narječju, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 25., Zagreb, 195.-222.
- Lukežić, Iva 2000: Lične zamjenice u čakavskome narječju, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 25., Zagreb, 99.-128.
- Lukežić, Iva 2001: Odnosno-upitne i neodređene zamjenice za značenja 'neživo' i 'živo' u čakavskome narječju, *Čakavska rič*, 1., Split, 107.-115.
- Lukežić, Iva 2005: Relativna kronologija fonoloških promjena i izmjena u grobničkome govoru, *Grobnički zbornik*, 7., Rijeka, 227.-250.
- Lukežić, Iva 2005b: Jezik grobničke brašćinske knjige (16. i 17. stoljeće) kao dijalektološki predložak, *Drugi Hercigonjin zbornik*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 223.-246.
- Lukežić, Iva; Zubčić, Sanja 2006: Promjene u grobničkome leksiku, *Riječki filološki dani*, 6., Rijeka, 319.-338.
- Lukežić, Iva; Zubčić, Sanja 2007: *Grobnički govor XX. st. (gramatika i rječnik)*, Katedra Čakavskoga sabora Grobnišćine, Grobnik
- Mahulja, Ivan 2006: *Rječnik omišaljskoga govora*, Riječki nakladni zavod – Općina Omišalj, Rijeka – Omišalj
- Martinović, Žarko 2005: *Rječnik govora otoka Iža*, Gradska knjižnica Zadar, Zadar
- Moguš, Milan 2002: *Senjski rječnik*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Matica hrvatska Senj, Zagreb – Senj
- Radulić, Ladislav 2002: *Rječnik rivanjskoga govora*, Matica hrvatska Zadar, Zadar
- Skok, Petar 1971: *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I., Zagreb
- Sokolić-Kozarić, Josip M.; Sokolić-Kozarić, Gojko M. 2003: *Rječnik čakavskog govora Novog Vinodolskog*, Rijeka – Novi Vinodolski
- Stolac, Diana; Holjevac, Sanja 2003: Metodološka načela za proučavanje dijalekatske sintakse, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 12., Zagreb, 137.-149.
- Vranić, Silvana 2006: Proučavanje čakavskih govora u 20. stoljeću, *Hrvatski jezik u xx. stoljeću*, ur. Marko Samardžija i Ivo Pranjković, Zagreb, 185.-208.
- Vulić, Sanja 2007: Hammov doprinos čakavskoj dijalektnoj leksikografiji, *Josip Hamm i njegovo djelo. Zbornik radova s Međunarodnoga znanstvenoga skupa povodom 100. obljetnice rođenja Josipa Hamma*, Zagreb, 2.-3. prosinca 2005., ur. Alojz Jembrih, Zagreb, 163.-169.
- Zubčić, Sanja 2001: *Akcentatski tipovi u grobničkoj skupini govora*, magistarska radnja u rukopisu, Rijeka.
- Zubčić, Sanja 2006: *Akcentatski tipovi imenica i glagola u sjeverozapadnim čakavskim govorima (sinkronijski i dijakronijski aspekt)*, doktorska disertacija u rukopisu, Rijeka

Zubčić, Sanja 2007: Iz sintakse grobničkih govora, *Zbornik u čast Ivi Lukežić – U službi jezika*, Biblioteka *Fluminensia*, knj. 3, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 47-74.

SPEECHES FROM GROBNIK IN THE LIGHT OF THE NEW RESEARCH

Summary

This work describes the latest research on the speeches of Grobnik on a phonological, morphological and syntactical level, in the book *Grobnički govor XX stoljeća (The speech from Grobnik in the 20th century)* written by Iva Lukežić and Sanja Zubčić, in relation to current research on the speech. It also describes the basic characteristics of the annex dictionary of the Grobnik speech in the context of the current Croatian dialectal lexicography in general, with special emphasis on Chakavian lexicography, and especially on dictionaries of Chakavian Ikavian – Ekavian dialect. Special attention is also given to lexical characteristics of the Grobnik speech due to the fact that the Grobnik dictionary is a valuable source of the Croatian lexis.

Key words: Chakavian dialect, Ikavian – Ekavian dialect, Grobnik speech, phonology, morphology, syntax, lexicography, lexicology

I LINGUAGGI DI GROBNIK ALLA LUCE DELLE RICERCHE PIÙ RECENTI

Riassunto

Nel contributo si descrivono le ricerche più recenti sui linguaggi di Grobnik a livello fonologico, morfologico e sintattico, svolte nel libro *Grobnički govor XX. st. (gramatika i rječnik) - Il linguaggio sepolcrale del XX sec. (grammatica e vocabolario)* di Iva Lukežić e Sanja Zubčić, in relazione alle ricerche svolte fino ad oggi su tale linguaggio. Si descrivono anche le caratteristiche fondamentali dell'annesso vocabolario del linguaggio di Grobnik nel contesto generale della lessicografia dialettale croata odierna, con particolare riguardo per la lessicografia ciacava, specialmente per i vocabolari del dialetto ciacavo icavo-ecavo. Si rivolge attenzione anche alle caratteristiche lessicali del linguaggio di Grobnik come prezioso tesoro del lessico croato.

Parole chiave: idioma ciacavo, dialetto icavo-ecavo, linguaggio di Grobnik, fonologia, morfologia, sintassi, lessicografia, lessicologia

Podaci o autoricama:

Dr. sc. Silvana Vranić, izv. prof. na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci, Trg Ivana Klobučarića 1, 51000 Rijeka

Dr. sc. Sanja Vulić docentica je na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, gdje predaje hrvatsku dijalektologiju.

Mob. 098 90 44 425; e-mail: sanja.vulic@zg.t-com.hr